

Karl-Gustav Ruch

Iza zida

Četvrtak, 3. 9.

Ne može se točno utvrditi otkud dolazi; znam samo: u starom je zidu koji nas razdvaja od susjedne kuće i istovremeno s njome i povezuje. Dolazi li s trećeg, četvrtog kata, ili se nedokučivim putevima penje s prvog kata ili prizemlja? Čuje se tiho struganje kao da netko s druge strane pisaljkom ritmički prelazi preko hrapave žbuke; uskoro više nalikuje nježnom grebanju, grebuckanju, gmizanju, zatim prigušenom lupanju. Putuje zidom amo-tamo, ponekad je nadohvat ruke, potom toliko dalek i tih da nisam siguran jesam li to doista čuo ili umišljam. Tražim po rječnicima: grebati, klepetati, grebuckati, kopati, derati, strugati, čegrtati, zveckati, pucketati, klekati; ali bojim se da je to šum koji ne možemo objasniti nama poznatim riječima. Tad se sjetim svoje majke koja bi izmislila riječ ako ne bi pronašla prikladnu – i to se događalo gotovo u svakoj rečenici - i zapisujem u svoju bilježnicu: krizlati, kroglati, štrezlati, krozlati, špoklatati, klašpotati; podvlačim špoklatati. Ali pogrešne je boje. Povlačim sve riječi. Umirujuće je stanovati kraj vatrobranog zida od opeke, čiji unutarnji život poznajete. Meni je – izuzevši novi šum – poznata ne samo većina zvukova, znam i njima pripadajuće priče. Na trećem katu živi udovica Maria koja kašlje. Svako jutro u 8.30 stavlja posuđe u korito od kromirana čelika – točno iza mog pisaćeg stola – i počinje ga prati. Tutnja, zveketa, zvecka, odvodna cijev ugodno tutnja, i kad joj padne teška tava u korito, žbuka u zidu sipi. Nakon pranja posuđa počinje kašljati, uspravlja svoje štake na kamenom podu i dahtajući odšepa do dnevne sobe. Prigušeni udarci štapova udaljavaju se. Pali se televizor. Zabavni program, serije. Od 12.30 opet je neposredno iza zida, kašljuca i rukuje stvarima u kuhinji. U 14.00 u koritu za pranje posuđa opet ugodno tutnja, slijedi udaranje štaka o kameni pod, kašljanje, paljenje televizije. Sve to ponavlja se i navečer. U 21.30 zveketa, u 22.00 na trećem katu vlada tišina. Oko 23.00 čuje se

lagano vibriranje, udovica hrče. I njezin krevet, u kojemu je rođena prije 79 godina, stoji kraj vatrobranog zida, jer se tamo možete osjećati sigurnim, možete se osjećati dobro. Tijekom jednog od najgorih noćnih zračnih napada 1939., kratko prije pada Republike, jedanaestogodišnjakinja je zajedno s ocem, majkom i malim Manuelom stajala u spavaćoj sobi, stisnuta uz zid ispod drvenog raspela. Grmjelo je, vjetar je fijukao, kroz popucane prozore prodirao je rasplamsani požar, svugdje je dim grizao za oči, zatim se probio u malo dvorište, uokolo se sve srušilo, ali vatrobрани zid stajao je sigurno i čvrsto i držao grede na mjestu, susjedne sobe i stubište ostali su neoštećeni i drveno raspelo visjelo je pomalo nakrivljeno iznad Marijine glave.

Svako jutro u 9.00 odnekud se čuje klavir. Glazbene ljestvice prijeteći jure kroza zid. Dur, mol, cjelostepena ljestvica, polustepena ljestvica, glasovi se po polutonovima zavrću u vrtoglave visine, padaju u brundajuće dubine i opet se podižu prema umirujućem ishodišnom tonu; terce i sekste izlaze iz zida, kovitlaju se zrakom, dolepršaju natrag i skotrljaju se tutnjajući u zidine. Slijedi nekoliko taktova Bachove fuge; prekida se, počinje iz početka, i klavir korak po korak prolazi kroz partituru sve do oslobađajućeg posljednjeg akorda u d-molu. U 10.50 naprasito se prekida vrtlog tonova i poklopac klavira treskom se zatvori. Maestro svoj jutarnji trening ima iza sebe, prsti rade kao podmazani i on opet pomisli na svoj skorašnji proboj. U 11.00 počinju sati klavira. Svaki puni sat oglasi se tonskim ljestvicama, brzo, pa sporo s prekidima – učitelj, učenik – potom slijede Chopinove etide, Bachovi preludiji, početak fuge, polagano, brza ponavljanja, otegnuta jeka – učenik, učitelj, učenik – zatim prekid, maestro zalupi poklopac klavira.

U klavirskim pauzama između 9.15 i 9.30, čuje se kako šumi odvodna cijev, i najčešće se istovremeno uključuje oštri tenorski glas: *Qui presso a lei io rinascere mi sento, e dal soffio d'amor rigenerato...* To je Alfredo, tako ga zovem zbog njegove najdraže uloge u La Traviati. On pjeva, tušira se i voda u cijevima veselo grglja, *Vivere io voglio a te fedel. Dell'universo immemore io vivo quasi*

in ciel, ... io vivo quasi in ciel... Nakon jutarnjeg tuširanja svojim susjedima priušti kratku stanku. Zatim se zalupe vrata. Alfredo poput mladića skače niz stepenice do poštanskog sandučića – čujem to kroz prozor koji gleda na malo dvorište – i tamo traži iščekivanu vijest, jer Alfredo je prije nekoliko godina napisao operu i iz godine u godinu šalje svoju partituru glazbenim izdavačima, na natjecanja i natječaje širom svijeta. Ali u sandučiću najčešće pronalazi samo nekoliko reklamnih obavijesti za novu perilicu rublja ili za kućnu dostavu pizze, a ponekad i odgovor na njegova nadanja: Alfredo preleti tekst sve dok ne naiđe na odlučujuću riječ: nažalost. Zahvaljujemo vam se što ste nam poslali svoju partituru i s interesom smo je isčitali. Nažalost... Bili ste toliko ljubazni i povjerali nam svoju partituru, nažalost... S velikim interesom smo se bavili vašom partiturom, ali moramo vam nažalost... potom se Alfredo poput starca penje stepenicama i ne čuje ga se sljedećih sat vremena. Oko 11.00 opet počinje: Alfredo dahtajući od bijesa svojim glasom juri ljestvicama gore, dolje. To traje dvadesetak minuta. Zatim se čuju brzi, sitni koraci u stubištu i Alfredo nestaje iz mog slušnog polja. Poslijepodne ga ponekad vidim na stanici podzemne željeznice kod Opere. Tamo se pretvara u Orfeja. Viče arije i recitative koje se lome o popločane zidove koji mu se u podzemnom svijetu pridružuju i prelijepo viču i odzvanjaju. Koji užitak. *Cortese Eco, cortese Eco amorosa, che sconsolata sei*. Kad dolazi ili odlazi vlak, podiže ton i zavitla mu posebno virtuoznu tiradu: *In così grave mia fiera sventura non ho pinto però tanto che basti*. Njegov visoki ton miješa se sa škripanjem kočnica, zujanjem ubrzanih elektromotora, lupanjem kotača, i u tim trenucima, on, Alfredo, Orfej osjeća kako mu duša raste dok svijet buči i huči.

Ponekad k meni stižu šumovi i iz stana u potkrovlju. Otprilike polovinom svakog sata šumi ili grgota u odvodnoj cijevi, koja povezuje moje kupatilo s Alfredovim tušem i kuhinjom iznad. Tamo gore živi austrijski pisac star oko 50 godina. Doselio se prije otprilike tri godine, unajmio mansardu i sjeo za svoj pisaći stol. Nikad ga nisam vidio na ulici ni u kavani, ali ponekad ga sretnem na

stubištu, uvijek s debelom omotnicom pod rukom. Kimne, kaže servus, hitro se provuče kraj mene i zavuče se opet u mansardu. Jedanput sam se raširio pred svojim vratima i želio ga navesti na razgovor: Halo, kako je, kako ide piskaranje? Stao je zbunjen, zabacio svoj sijedi rep, pogladio se po bradi i iskašljao se kao da već dugo nije ispustio ni tona. – Kako, molim, piskaranje? Ja ne piskaram, pišem književne tekstove. – Okej, rekao sam, kako stoji s književnim tekstovima? – Napisao je pet kazališnih komada, stotine pjesama, čak i knjigu pripovijetki, ali sve ostaje u ladicama, on svoje bisere ne baca pred svinje, čitav njemački književni pogon, čitava književna scena je debela, oronula kurva i on bježi od nje kao vrag od tamjana, ne, usporedba nije neosnovana, kao pisac morate se kloniti tamjana i kurvi, samo vragu smijete dopusti da vas jaše, a u ovoj zemlji je na pravom mjestu i gore na krovu, naravno -, iskašljavao se i pokušao naceriti – samo tamo, usred i istovremeno iznad buke velegrada pronalazi potrebnu samoću za demonsku inspiraciju itd. Ignorirao je moj očigledan pogled u smjeru omotnice koju je držao pod rukom i koja je po mom mišljenju sadržavala rukopis kojega želi poslati izdavaču. O čemu sad piše? U potrazi je za novim stilom, kakofonijskom sintezom. Glavno djelo na kojemu radi već osam godina sastoji se od stotina mikropriča koje želi spojiti u kakofonijsku simfoniju s rečenicama u obliku soneta; ali upravo je kakofonijsko spajanje ono teško i već godinama se bavi samo tom kakofonijskom sintezom koja bi pojedinačne djelove trebala povezati u dijaboličko-kozmičku cjelinu ne sjedinjujući ih, ne ističući proturječnosti, ne harmonizirajući... Ostatak njegova rječita govora nisam razumio, pod nekim sam se izgovorom oprostio što sam brže mogao. Veseli me što se Austrijanac otad vratio svom lakonskom servusu i njegovi kakofonijski šumovi pri ispiranju uopće mi ne smetaju, naprotiv: daruju mi neku vrstu akustične sigurnosti i podsjećaju me da nisam posve sam kraj zida.

Petak, 4.9.

Strani šum me iritira, uznemirava me u toplini moga gnijezda. Stavio sam uho uza zid. Ne radi se o homogenom zvuku i vjerojatno ga proizvodi više osoba. Osoba? Možda se radi o miševima, štakorima ili zatvorenim mačkama? Pojavljuje se i nestaje bez prepoznatljive pravilnosti. Mogu si novi šum prizvati u sjećanje, ali ga ne mogu pridodati nekoj poznatoj radnji. Ostaje šum bez pouzdane priče.

Udarac. Zid drhti, žbuka sipi. To su bila vrata susjeda na trećem katu. *Me cago en la puta*, krešti promukao glas. Čuje se tresak. Noga udara po drvenim vratima. *Hija de puta, que te mato!* Radi li se o Joan, sinu koji provaljuje u automobile i motocikle, o suprugu Jordiju koji dolje u baru popije svoju novčanu pomoć za nezaposlene, ili se radi o obojici istovremeno? Povici se teško razlikuju, kao i udarci nogom u vrata. Kroz stubište odzvanjaju ljutiti koraci. Potom netko dolje zalupi vratima. Lagano podrhtavanje pod mojim nogama. Sad je tiho u stanu ispod mene. Previše tiho. Tišina koja počinje cviliti, jecati, plakati, zavijati, dostiže svoj vrhnac i počinje pucati poput strojnice: *Malditos gilipollas, sinvergüenzas, hijos de puta, malcriados, gandulos, subnormales, basura, no puedo más...* To je Pepa tijekom svog sola koji započinje samo kad je puste samu. Opet udarci po vratima. Pepa golim šakama i papučama udara po istim vratima po kojoj su udarali njezin muž i sin, prije no što su izjurili iz stana. Napokon udarci postaju slabiji, rika popušta, Pepa se iscrpila.

Odlazim dolje i provjeravam. U stanu vlada tišina. Jordijeva i Pepina drvena vrata zbog niza udaraca imaju pukotinu kroz koju noću svjetluca žuta zraka svjetlosti. Pritisnem oko uz najširi dio pukotine i vidim Pepine cipele s potpeticom, tenisice njezina sina i papuče njezina muža na crno-bijelom uzorku kamenog poda. – *Me cago en la puta!* iznenada vikne glas iz stana. Trgnem se od straha i stisnem se uza zid kraj vrata. *Me cago en la puta!* To je Rocco, Pepin papagaj, jedini u kući kojega psovke uvijek vesele. Opet gledam kroz pukotinu. Na pragu prema dnevnom boravku leži snop crne kose. Pepine kose? Perike

bačene na pod? Dolje u stubištu škripe vrata, zatvaraju se, odzvanjaju koraci. Pogledam prema dnu stubišta. Dlakava ruka na rukohvatu brzo se penje ogradom u stubištu. Asmatično dahtanje. Bešumno se penjem i skrivam u svoj stan.

Nedjelja, 6.9.

Nedjeljni mir. Osim povremenog šuma u cijevima čitavo je jutro bilo tiho u zidu. Pretpostavljam da je većina stanara iskoristila lijepo vrijeme i otišla na izlet. Kad uho stisnem uz hladan zid, čuje se samo dosadni šum. Ssssssssss. Odmičem uho od zida: i dalje šumi. Šumi li mi u ušima? Sljedeći tjedan moram konzultirati liječnika za bolesti uha.

Nakon ručka, kad sam, kao i svi koji su ostali u kući, otišao na podnevni počinak, spavao je i zid. Hrče. Guče. Uzdiše. Oko 17.00 počinje stenjati: ah, oh, dvoglasno se preklapajući, potom se miješaju, pitanje, odgovor, ritmičko dahtanje, splasne, nabuja, *te quiero, te quiero* – i napokon dva oslobađajuća vriska jednoglasno. – *Eeh, eeh*, ponavlja Rocco, *Me cago en la puta!* Nitko u kući ne zna gdje se točno tjeraju: u prednjoj susjednoj kući, u zadnjoj? Čuje ih se samo nedjeljom poslijepodne. Možda odsjednu u stanu koji su im poznanici ljubazno stavili na raspolaganje za nedjeljno veselje.

Početak večeri se kroza zid čuje snažno bubnjanje. To je studentska stambena zajednica na 4. katu. Pridružuje se ritmički bas, klavijature ispuštaju prodorne, poletne zvukove, potom se čuje glas u ritmu regetona: *Aunque madrue, ni Dios me ayuda, quiero gritar y salir de mi sombra, en mi pozo solo el eco me nombra...* i čini se da se Rocco osobito veseli tog nadahnutog nedjeljnog poslijepodneva: *Eeh, eeh, me cago en la puta!*

Ponedjeljak, 7.9.

Pepa me danas ujutro na stubištu pitala čujem li i ja gore neobičan šum u zidu. – Zvuči posve neobično, kao da netko stalno noktom grebe po žbuci. Ponekad više

nalikuje udaranju ili zveketanju. – Točno, viknula je Olga s 1. kata, koja se dahćući upravo penjala stepenicama. Udaranje i zveketanje lanca. Samo da ne... zamislite – mahala je novinama i pokazivala na članak naslovljen: *Oteti direktor banke još uvijek nije pronađen*. Podnaslov: *prvi dokazi upućuju na ETA-u*. – U kavani Ferran pištolj su mu na sljepoočnicu, uzbuđeno je brbljala Olga, usred dana, odvukli ga na ulicu, i ovdje u starom djelu grada su ga, ovdje su ga sakrili, jer nisu mogli daleko, rekla je policija. Tu sve piše! Olga je divljački lamatala novinama tako da se nije moglo ništa pročitati. – Samo da nisu... uvijek kad taj šum odande – ali Olga nije dovršila ni tu rečenicu – Zamislite: zveketanje, zveketanja lanca... možda bi trebali policiji – *Me cago en la puta*, viknuo je Rocco kroz Pepina ulazna vrata. – Šuti! ukorila ga je Pepa i izvana zatvorila vrata. – Policiju? Nikako, policija mi neće ući u kuću. Odmah će te uhititi jer će te proglasiti ludom.

A ja sam zamišljao: direktora banke s druge strane, u odijelu sašivenom po mjeri i kravati, s leđima prema zidu, izgrebanim zglobovima iza leđa koji su bili zavezani debelim lancem, koji je prstenastim vijkom pričvršćen za naš vatrobrani zid, koji nas štiti jedne od drugih sa svojih 30 cm debljine, i pri svakom pokretu lanac zveketa, struga po žbuci, pri svakom njegovom trzaju i savijanju udara o zid i silom želi izvući prstenasti vijak, i vatrobrani zid tu nevidljivu dramu prenosi dalje našim dnevnim boravcima, i mi spokojno srčemo čaj.

Srijeda, 9.9.

Nazvao sam upravitelja kuće. On se smijao dok sam ga obaviještavao o neobičnim šumovima u zidu. – U zidu se čuje struganje? Jeste li čuli za termite? Čitav grad je zaražen, središte je upravo preplavljeno tim stvorovima, rovanjem prelaze iz kuće u kuću, prodiru u drvene grede i vratnice, tisuće njih krče svoj put kroz sadru i zidove, i ako prislonite uho uz grede možete čuti kako glodaju.

Potražio sam u leksikonu: Mnoge vrste su bijele ili bijeložute boje. Termiti u pravilu dostižu dužinu od 2 do 20mm. Masovno se gomilaju u stanovima ljudi i uništavaju prije svega drvenariju, tako što je iznutra izjedaju, a površinu poštede, pa se naoko neoštećeni predmeti pri najmanjem drmanju ruše. Dakle tisuće tih bijelih kukaca svojim čeljustima prolaze kroz naš vatrobрани zid u potrazi za drvenom gredom i buše hodnike gore, dolje, prijeko k susjedu i ovamo k meni, potkopavaju nas i ruju i glođu, sve dok zid jednog dana ne postane šupalj, sruši se i sve nas povuče u dubinu.

Ne usuđujem se uho prisloniti uza zid.

Četvrtak, 10.9.

Ne mogu vjerovati da taj šum proizvode samo termiti. Možda struganje i glodanje termita sudjeluje u akustičnoj zbrci; ali u ili iza zida mora biti još nešto, i Pepa mi je to danas potvrdila: tihi cvilež se poput tanke niti provlači kroz šumove; koji se jasno čuju kad se uho prisloni uz popločani zid u kuhinji. Možda se ipak radi o zatvorenoj mački ili zatvorenom psu – ili djetetu? Ponekad zamišljam da s druge strane zida sjedi netko tko poput mene preslušava zid, prisluškuje moj život i drži me za budalu. Zidovi imaju uši. I što dulje o tome razmišljam, taj drugi postaje sve više uobrazilja.

Petak, 11.9.

Pepa je jučer razgovarala s prijateljicom iz susjedne kuće. Radi se o rumunjskim ilegalcima, Ciganima. Stanuju na mojoj visini, na trećem katu. Radi li se o jednoj ili više obitelji ne može se kod tih ljudi nikad reći sa sigurnošću. U stubištu je upravo vrvjelo od Cigana, oni kuhaju u dnevnom boravku na otvorenoj vatri, čitavo stubište smrdi na ustajali dim i pečenu ribu, iz stana se mogla čuti i dječja dreka, ali djeca ne smiju izaći iz stana, čitav dan su posve sami i zatvoreni, i odrasli se skiću ulicama i bave mračnim poslovima. Djeca s noktima i odvijačima i drugim predmetima koji im padnu u ruke šaraju i stružu

po zidovima, jer ne idu u školu i nemaju ploče za pisanje, otud šumovi u zidovima.

Olga s prvog kata misli da se ne radi o Rumunjima. Poziva se na frizerku s prizemlja koja tvrdi da tamo stanuju crnci, crni Afrikanci, crni poput noći. Vidi ih kad ulaze u susjednu kuću. Doseljenici. Oni su, kao i većina tih bijednih kreatura, došli morem u gumenim čamcima, sigurno pripadaju onim obiteljima o kojima se nedavno izvještavala na televiziji: kvar motora, čamac je danima plutao morem, osam odraslih osoba i petero djece umrli su od žeđi, ali mogli su samo mrtva djetesca baciti u more, tijela odraslih bila su preteška i nisu se mogla podići preko pobočne strane čamca. Tako su ležali jedni na drugima kad su ih pronašli, oni živi su ležali na onim polumrtvima i polumrtvi na mrtvima, i tijekom spasilačke akcije za vrijeme olujnog mora utopilo se još troje. Pa ti jadnici ne znaju plivati. Žene se sad prostituiraju i muškarci rade kao svodnici.

Subota, 12.9.

Susjed koji živi vis-à-vis ispričao mi je u kavani da se radi o tamnoputim ljudima, ali ne i crncima, nego Arapima ili Pakistancima s bradama, dakle muhamedancima. Dolaze i odlaze. On pretpostavlja da vode ilegalnu džamiju. Neki dolaze i s vlastitim sagom za molitvu. Svi imaju prišteve, ožiljke, djelomično i otvorene rane na čelu jer tijekom molitve udaraju glavom o pod. Zatim je još jedanput naglasio: Pakistanci, Arapi, muslimani – a nakon stanke: zamisli da počnu praviti ludorije... to ne bi bilo prvi put da nešto skrive i nitko ne sluti ništa, ne, država im još plaća socijalne stanove i subvencionira njihove džamije. Toliko glupi mogu biti samo socijalisti.

Otišao sam do susjedne kuće i pogledao natpise pod zvoncima. Na trećem su katu tri stana. Prvo pozvonim kod 3, 1. Brujanje. Potom pucketa interkom. –*Si!* Kašljanje. To je udovica. Šutim i potom zvonim kod 2,3. Dječji glas vikne: *Si, quien?* – Želim do doseljenika, vičem u uređaj. Nema odgovora. Gdje stanuju doseljenici? – Kinezi u prizemlju, ili Filipinci na drugom katu? – Ovdje nema

Rumunja ili crnaca? – Ne, ali Pakistanci ili nešto slično, oni stanuju na trećem. – Koji stan? – Treća vrata, mislim. Zvonim kod 3,3. Pucketanje u interkomu, bruhanje, tišina. Zvonim još jedanput. – Omar? čuje se ženski glas. Omar? Vraćam se kući, palim kompjuter i u telefonskom imeniku provjeravam ulicu, kućni broj, broj kata i stana, ime: Omar. Na ekranu se pojavljuje telefonski broj i ime: Omar Al-Sharar. Biram broj i pustim da dugo zvoni. Koraci iza zida. Prekidam vezu. Sad se posve jasno čuje mrmljanje i lupanje. Muslimanske molitve? Naravno da to mogu biti i monolozi udovice, ali tu sliku više ne mogu izbaciti iz glave: ritmično podizanje i spuštanje u smjeru Meke, udaranje glava o pod, *Alah je velik, Alah je moćan, Alah je uz one ustrajne.*

Nedjelja, 13.9.

Ujutro sam opet nekoliko puta zvao. Kod trećeg ili četvrtog pokušaja, čulo se pucketanje u telefonskoj liniji i glas drugoga na lošem engleskom: Hello, you Jack? Ja sam odgovorio: Yes. – Call this night. Ja sam rekao: Okay. Potom je poklopio.

Susjedi su ostali kod kuće zbog lošeg vremena i zid je prezasićen šumovima. O mirnom popodnevnom snu nema govora. Udovica tutnja s posuđem u koritu od kromirana čelika, sinkopski uz to djeluje regeton iz studentske stambene zajednice, *Aunque madrue, ni Dios me ayuda, quiero gritar y salir de mi sombra, en mi pozo solo el eco me nombra*, šumi u cijevima za vodu, pisac na krovu ispire u školjci svoje kakofonijske bilješke, Alfredo se tušira i veselo pjeva *Qui presso a lei io rinascere mi sento, e dal soggio d`amor rigenerato...*, i pijanist je ostao kod kuće i kovitla ljestvice kroza zid, dur, mol, polutonovima gore pa dolje, ritmično dahtanje, ah, oh, *te quiero, que te quiero*, rdavi lanci trljaju se o ranjene zglobove ruke, krvave dječje ruke grebu po žbuci, tamnopusi muhamedanci glavama udaraju o zid, *Alah je velik, Alah je moćan*, žubori stenje pjeva šumi grglja lupa repa škripi cvili klepeta i hrče – potom pukotina u zidu, strašno oko drugoga pilji, tisuće bijelih termita izlazi iz spilje, opkoljavaju me i

povlače me u zid, ja sam termit i nadirem sa svojim srođnicima, svojim
čeljustima krčimo put kroza zid, dubimo sadrene ploče, žbuku činimo trulom,
žderemo drvene grede, gmižemo kroz proreze, cijevi, električne vodove,
bušimo, glođemo i krčimo si put prijeko, prijeko – *Me cago en la puta*, netko je
zalupio vrata. Krevet podrhtava, zid zadrhti.
Noćas je tiho, posve tiho. Rukom prelazim preko hladna zida. Potom biram broj.